

сімейної цінності – 31,6 % учнів, середній – 58,1 % учнів, високий – 10,3 % учнів.

У зв'язку з цим необхідно розробити педагогічні умови, які сприятимуть підвищенню рівня готовності вихованців шкіл-інтернатів до сімейного життя в умовах інтернатного закладу на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Необхідне активне запровадження психолого-педагогічних заходів у загальноосвітніх школах-інтернатах для корегування уявлень про сім'ю, підвищення культури стосунків, обговорення проблеми вибору партнера; усвідомлення повної відповідальності за своє життя, рішення, дії; усвідомлення вихованцями сенсу створення сім'ї. Важливо, щоб учні виступали активними суб'єктами цього процесу, творцями своєї особистості майбутнього сім'янина.

Література

1. Охотникова М. М. Согласие как социальный процесс в трансформирующемся обществе : дисс. ... д-ра социол. наук : 22.00.04 / Охотникова Мария Михайловна. – Тюмень, 2000. – 377 с.
2. Федулова А. Б. Семья и семейные ценности: Философско-аксиологический анализ : дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.11 / Анна Борисовна Федулова. – Архангельск, 2003. – 252 с.

В. В. Мачуський,
м. Київ

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті викладено загальні поняття компетентності та компетентнісного підходу в навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу. Визначено, що компетентність у практично-орієнтованому розумінні – це вмільсть суб'єкта ефективно вирішувати певні практичні задачі, використовуючи при цьому відповідні наукові знання.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, позашкільний навчальний заклад.

Нині одним із перспективних підходів у педагогічній науці виступає компетентнісний підхід, який представляє такий зміст освіти, котрий не зводиться до знаннєво-орієнтаційного компонента, а передбачає оволодіння досвідом вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей. Йдеться про підвищення ролі позашкільної освіти у процесах виховання, соціалізації дітей та учнівської молоді, формування у них базових компетентностей, котрі мають забезпечити дитині комфортне входження в найближчий соціум і разом із тим сприяти її розвитку в майбутньому.

Проблема компетентності, її різні аспекти, привертала увагу багатьох дослідників. Вона розроблялася і була представлена в працях зарубіжних учених Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена. Українські перспективи компетентностей у сучасній освіті досліджували вчені І. Бех, О. Биковська, Л. Ващенко, І. Єрмаков, В. Вербицький, О. Локшина, О. Кононко, О. Овчарук, О. Пометун та інші. Практичну реалізацію формування компетентностей особистості розкрили у своїх роботах російські вчені В. Болотов, І. Зимня, М. Катуніна, В. Лаптев, О. Лебедев, Н. Радіонова, А. Тряпціна, А. Хуторський, С. Шишов та інші.

Позашкільна освіта повинна дати дитині змогу проявити свої вольові якості, отримати радість від самореалізації в продуктивній творчій діяльності, пережити гордість за особисті інтелектуальні й творчі досягнення, навчитися реалізовувати свої задуми. Позаурочна діяльність відкриває безліч різних можливостей для задоволення індивідуальних запитів, з урахуванням інтересів і схильностей дітей.

Нині мета позашкільної освіти – це потреба в пізнанні і творчому розвитку особистості, а також здатність цієї особистості орієнтуватися в нових умовах життя. Компетентнісний підхід у навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу передбачає соціальну зрілість його випускників як найважливіший параметр розвитку креативної особистості й збереження індивідуальності. Випускник позашкільного навчального закладу зацікавлений отримати практично орієнтовані знання, які потрібні йому для виживання в умовах постійного вибору. Компетентнісний підхід в навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу передбачає чітку орієнтацію на майбутнє.

Розвиваючи уявлення, що склалися в науці, під компетентнісним підходом ми розуміємо єдину систему визначення цілей, відбору змісту, організаційного забезпечення процесу підготовки учнів на основі виділення компетентностей, що гарантують високий рівень і результативність їхньої діяльності.

Зважаючи на той факт, що суть концептуальних проблем, пов'язаних із реалізацією компетентнісного підходу, визначається сукупністю і різнонаправленістю інтересів усіх суб'єктів, що беруть участь в цьому процесі, компетентності не лише відрізнятимуться за складом, але і, що набагато важливіше, – будуть пов'язані з потребами різних суб'єктів. Отже, ми можемо стверджувати, що для отримання об'єктивної оцінки й аналізу динаміки особистісного становлення вихованців потрібні різні за змістом і структурою діагностичні процедури.

Компетентнісний підхід у навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу має охоплювати всі види компетентностей. За видами компетентності можна класифікувати таким чином: ключові, базові й функціональні. Під ключовими ми розуміємо компетентності, необхідні для життєдіяльності людини і пов'язані з її успіхом у професійній діяльності. Під базовими компетентностями – ті, які відбивають специфіку певної діяльності. Функціональні компетентності є сукупністю характеристик конкретної діяльності і відображають набір функцій, характерних для певного виду діяльності.

Автори стратегії модернізації змісту освіти, ґрунтуючись на зарубіжному досвіді, наводять такі базові компетентності:

- компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності, основана на засвоєнні способів набуття знань з різних джерел інформації, у тому числі позашкільних;
- компетентність у сфері громадської діяльності;
- компетентність у сфері соціально-трудової діяльності (у тому числі уміння аналізувати ситуацію на ринку праці, оцінювати власні можливості, орієнтуватися в нормах і етиці трудових взаємовідносин, навички самоорганізації);

- компетентність у побутовій сфері (включаючи аспекти власного здоров'я, побуту);
- компетентність у сфері культурно-дозвілєвої діяльності (включаючи вибір шляхів і способів використання вільного часу).

Навчально-виховний процес у позашкільному навчальному закладі дає можливість кожному учаснику ділитися один з одним знаннями, враженнями, інтересами, розвивати уміння, здібності, навички; сприяє вирішенню питань морального, розумового й естетичного виховання, а також дає змогу дитині познайомитися з майбутньою професією і визначитися в подальшому виборі свого життєвого шляху.

Виховний потенціал технологій навчання і розвитку в позашкільному навчальному закладі сприяє формуванню в учнів у навчальній і предметній діяльності таких компетентностей:

- ціннісно-сміслові – уміння адекватно оцінювати свої здібності і можливості, сформованість внутрішньої мотивації набуття знань для подальшої освіти, розуміння необхідності особистісного зростання для успішного самовизначення в майбутньому. При виборі майбутньої професії більшість випускників позашкільних навчальних закладів орієнтуються на конкретну сферу діяльності;
- загальнокультурні – прояв особових якостей (цивільних, моральних, інтелектуальних, загальної культури). Сформовані загальнолюдські, гуманні, моральні закони і норми, прагнення жити в гармонії з навколишнім світом;
- навчально-пізнавальні – уміння самостійно планувати свою діяльність, здатність до самоосвіти, активність у виборі виду діяльності. Завдяки участі в проектно-дослідницькій діяльності, володіння навичками продуктивної діяльності;
- інформаційні – здатність самостійно шукати, аналізувати і збирати необхідну інформацію;
- комунікативні – уміння працювати в колективі, виконувати соціальні ролі, мати уявлення про способи виходу з конфліктних ситуацій.

Отже, компетентнісний підхід – це принцип організації навчально-виховного процесу, який виходить з об'єктивної необхідності цілісного формування особистості, її всебічного розвитку, виховання свідомого застосування в певному напрямі ментальних і фізичних ресурсів, подолання одностороннього вирішення виховних завдань. При цьому компетентнісний підхід не лише містить в собі окремі результати, але й забезпечує якісно новий, системний, цілісний результат.

Література

1. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці / І. Д. Бех // Виховання і культура. – № 1–2. – С. 5–7.
2. Биковська О. В. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні : монографія / О. В. Биковська. – К. : ІВЦ АЛКОН, 2006. – 356 с.
3. Мачуський В. В. Визначення поняття “компетентність”: теоретичний аспект / В. В. Мачуський // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – Вип. 17, кн. 1. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – С. 483–490.
4. Овсеєнко Г. А. Компетентнісний підхід у навчально-виховному процесі творчого колективу у позашкільному навчальному закладі / Г. А. Овсеєнко // Матеріали Міжнародної

наук.-практ. конференції (25– 27 лютого 2013 року, м. Київ) / за ред. І. Д. Беха, С. Л. Дахнова, С. Г. Мартової, В. В. Мачуського. – К, 2013. – С. 42– 46.

5. Про позашкільну освіту : Закон України // Освіта України. – 2000. – № 31. – С. 6– 8.

6. Пустовіт Г. П. Формування компетентностей особистості у позашкільному навчальному закладі / Г. П. Пустовіт // Формування базових компетентностей у вихованців позашкільних навчальних закладів : матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції (25– 27 лютого 2013 року, м. Київ) / за ред. І. Д. Беха, С. Л. Дахнова, С. Г. Мартової, В. В. Мачуського. – К, 2013. – С. 76– 79.

М. С. Микитенко,

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ІНСПЕКЦІЇ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

У статті розкрито питання діяльності органів кримінально-виконавчої інспекції з профілактики девіантної поведінки неповнолітніх: напрями роботи, форми і методи.

Ключові слова: *девіантна поведінка, неповнолітні, органи кримінально-виконавчої інспекції, профілактика.*

Досліджуючи профілактику девіантної поведінки підлітків у діяльності органів кримінально-виконавчої інспекції, беруться до уваги діти віком від 14 до 18 років, оскільки законодавством України визначено, що з 14 років передбачена кримінальна відповідальність за вчинення окремих суспільно небезпечних діянь. Неповнолітня особа вже повинна усвідомлювати свої дії та їхні наслідки. Не залишаються поза увагою й дорослі особи, що не турбуються про убереження підлітків від негативних криміногенних факторів, які впливають на формування девіантної поведінки, зокрема: доведення неповнолітнього до стану сп'яніння, втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, продаж неповнолітнім алкогольних напоїв і тютюнових виробів, жебракування, алкоголізм; схилення неповнолітніх до вживання наркотичних речовин, заняття проституцією. За такі дії законодавство України передбачає адміністративну і кримінальну відповідальність.

У кримінально-виконавчій інспекції встановлений особливий порядок профілактичної роботи з неповнолітніми засудженими та ведення їхніх справ. Законні інтереси неповнолітніх у такому віці захищають батьки або законні представники неповнолітнього. З 18 років проведення профілактичної роботи та ведення справ здійснюються за загальною процедурою.

В органах кримінально-виконавчої інспекції основними напрямками профілактики девіантної поведінки неповнолітніх є організація та проведення заходів спільно з різними соціальними інститутами (служби у справах дітей, місцеві органи виконавчої влади, заклади освіти, охорони здоров'я, культури, громадські організації, об'єднання, фонди тощо), загальна профілактична робота у підлітковому середовищі, групова та індивідуальна профілактична робота з підлітками, які вчинили адміністративні та кримінальні правопорушення, інформаційно-профілактична робота з батьками підлітків. Таке партнерство вимагає від органів кримінально-виконавчої інспекції координації діяльності зазначених партнерів щодо вирішення проблем неповнолітнього з девіантною поведінкою, забезпечення умов попередження вчинення ним повторних правопорушень.